

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR CSODÁLATOS CSELEKEDETEI

– részletek egy készülő hosszabb ciklusból –

Molnár Vilmos

Körösi Csoma Sándor és a logikatanár

Körösi Csoma Sándorban már gyerekkorában akkora volt a tudásvágy, hogy amikor apja elvitte Nagyenyedre, és először ment be a híres kollégiumba, a lendülettől szinte kijött túlfelől. De aztán megtalálta a helyét, és hosszú éveken át gyűjtötte ott magába mindazt, amit a tudományok adni tudtak.

Az órákon annyira figyelt, hogy az óra második felétől mindig jobban tudta a leckét a tanárnál. A tankönyvek lapjait olyan erősen nézte, hogy nem is kellett olvasnunk: a mondatok maguktól mentek a fejébe. Elméje úgy vonzotta az idegen nyelvek szavait, mint kóbor kutya bundája a bolhákat.

Testét is szüntelenül edzette a későbbi megpróbáltatásokra. Fülledt nyári éjszeleken vastag csergékbe burkolódzva aludt, fogvacogató téli éjszakákon takaró nélkül, nyitott ablaknál. Lábizmait saját módszerével erősítette. Ha diót evett, akkor egy kővel a jobb combján törte meg, ha mogyorót, akkor a bal combján. (A mogyoró héja puhább a dióénál, így a bal lába kicsivel gyengébb lett a jobbna.) Ha elfáradt, abban a minutában gyalogolni kezdett, hozzászoktatva magát, hogy ez a pihenés.

Különleges képességei voltak Körösi Csoma Sándornak, de ha diáktársai kérésére néha a magyarok ázsiai őshazájáról mesélt, az volt a legkülönlegesebb. Úgy tudott erről beszélni, mint nagyobbjében egy püspök a lelki üdvösségről. A jelenlevő diákok úgy részegültek meg a szavaitól, hogy közben soha nem tapasztalt tisz-

tánlátás költözött a fejükbe. Hallgatósága elragadtatásba esett, és úgy érezte, hogy egy másik, éteribb világba került. Ilyenkor Körösi Csoma Sándor lába alig észrevehetően elvált a földtől, ő pedig pár centiméterrel a talaj szintje fölött lebegett.

Már felsős diákként koptatta a nagy múltú kollégium padjait, mikor a logikatanára, kinek kedvenc szava a *semmi* volt, behívatta magához. A piperkőc tanár épp a nyakkendőjét kötötte újra a tükör előtt. „Mondja, fiam, miért akarja maga felkutatni a magyarok őshazáját? – kérdezte Körösi Csoma

tatna bármin is, ha találna pár szerencsétlen ősmagyart? Megmondom, fiam: *semmi!* Ezt jól véssé az eszébe, fiatalember!”

Az ifjú Körösi Csoma Sándor csak állt, és dacosan összeszorított szájjal hallgatott. Keserűen és értetlenül nézte a tükör előtt tollász-kodó tanárt. Mi lehet ennek a fejében, hogy ennyire fontos számára *valamiből semmit* csinálni?

Egyszer aztán látja, hogy a logikatanár alakja kezd elmosódottá válni, ugyanakkor sötétebbé is, mintha lassan átválna valami furcsa fekete felhővé. Akkor már a tanár úr is észrevette a tükörben

Sándortól. – Ha volt is ilyen őshaza, az évszázadok során rég kihaltak onnan a magyarok. Vagy beolvadtak a környező népekbe. Nem maradt belőlük *semmi*. Erősen fejlett korban élünk, ezernyolcszázötvenedik évünk, ha élne valahol az eleink, már kaptunk volna hírt róluk. – A tanár úrnak végre sikerült kielégítően megkötnie a nyakravalóját, kedvtelve szemlélte az eredményt a tükörben. Majd kaján mosollyal folytatta: – Tegyük fel, de csak a feltevés kedvéért, hogy mégis megtalálja őket valahol a világnak egy eldugott zugában. Akkor is mit vár ettől? Mit változ-

saját rémítő átalakulását, egy rövid sikoly hagyta el a száját. Több sikoly nem volt, mert már tanár sem volt, csak a fekete felhő gomolygott a tükör előtt, s valami fertelmes bűz terjengett a szobában.

Körösi Csoma Sándor egy darabig földbe gyökerezett lábbal meredt a jelenségre, de acélos önfegyelmével hamar túltette magát rajta. Határozott léptekkel odament az ablakhoz, szélesre tárta, a feketeség pedig alakatlanul kigomolygott rajta. Kint a szabadban gyorsan eloszlott a szélben. A bűznek kicsit több idő kellett, de fertályóra múlva an-

nak sem volt nyoma a szobában. Körösi Csoma Sándor gondosan becsukta az ablakot, és visszatért a könyveihez. Nem vesztegethette az időt, sokat kellett még tanulnia, hogy elindulhasson a magyar őshaza felkutatására.

Az eltűnt logikatanár esete darabig még foglalkoztatta a kollégium diákjait, tanárait és Nagyenyed lakóit, de aztán elfeledkeztek róla. Más problémák, más újdonságok vonták el a figyelmüket. A logikatanárból nem maradt *semmi*, még a neve sem.

Körösi Csoma Sándor elindul

Mikor Körösi Csoma Sándor felszedelőzködött, hogy induljon megkeresni a magyarok őshazáját Ázsiában, a hatóságok nem akarták kiállítani az útlevelét. Akkor sem voltak jófélek a hivatalos szervek. Pedig Körösi Csoma Sándor nap mint nap bekapogtatott hozzuk, hogy készen van-e az útlevele, indulhat-e már a nagy útra? De nap mint nap elutasították, hogy nincs még készen, jöjjön holnap.

Addig-addig, hogy egyszer elfogyott Körösi Csoma Sándor türelme. Akkor úgy ment be az útlevelés hivatalba, hogy addig onnan ő ki nem jön, amíg kezében nincs az útlevele. De finom ember volt nagyon, nem kezdett ordítózni, szentségtelni, hanem szépen kérte, adnák ki neki az úti passzust, mert sok dolga van, másnap reggel indulni szeretne, s még össze kell pakoljon. Az útlevelés hivatal főnöke, egy suvickolt hajú ficsúr megkutyálta magát, hogy hát így meg úgy, nem lehet kiadni az útlevelet, mert ez meg az, kéne még egy hátizsáknyi mindenfé-

le igazolvány, hogy kiadhassák, mostanában úgyis túlterhelt a hivatal, jöjjön vissza két hét múlva, de inkább fél év teltével.

Körösi Csoma Sándor erre úgy nézett a hivatalfőnökre, egészen megmeredt benne a szó, csak két hét múlva nyerte vissza a hangját, s még azután is fél évig dadogott. Körösi Csoma Sándor megint csak kérte szépen a hivatalt, adnák ki neki azt az útlevelet, mert másnap reggel indulni szeretne.

Mire egy másik hivatalnok azt hozta fel, hogy csak akkor adhatják ki az útlevelet, ha beszél legalább száz idegen nyelven. Körösi Csoma Sándor csak mosolygott, mert akkor már kétszáz idegen nyelven beszélt perfektil, s még vagy százon hablatyolva, de szólni nem szolt semmit, csak könnyedén legyintett a kezével. De ettől olyan szél kerekedett, hogy az útlevelés hivatal asztalairól és polcairól az összes iratot kivitte a nyitott ablakon keresztül az udvarra.

Megijedtek ettől a hivatalnokok, mert nekik az iratok a mindenük, nélkülük olyanok, mint a szoptatós anyakoca, ha nem találja a malacait. S így fogcsikorgatva és zsummogva ugyan, de végül kiadták neki az útlevelet.

Körösi Csoma Sándor végre elindulhatott a nagy útra. Hogy végül mégsem találta meg a magyarok őshazáját, pedig már erősen közel járt hozzá, annak az időhúzó hivatalnokok az okai. Pontosan annyi idő hiányzott a nagy felfedezéshez, amennyi az úti iratokra várva elfecsérlődött. Ha sikerül korábban elindulnia, egészen biztos, hogy még halála előtt rátalál az őshazára. Akkor minden, de minden másképp alakult volna.

kritika

A CSODA REALIZMUSÁTÓL A TRANZSCENDENSIG

„Mindig léteznek megátalkodottak, hévvel nem hívők; s mindig léteznek csodák is.”

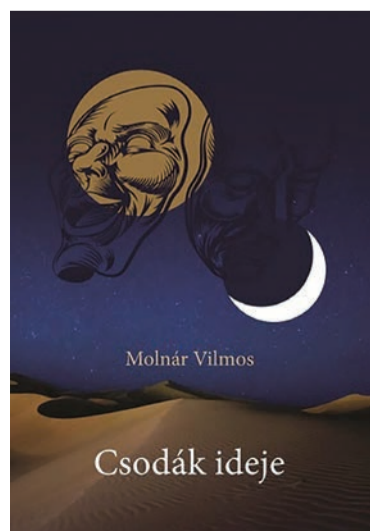
Kapaszkodjon az olvasó, hiszen Molnár Vilmos válogatáskötete, a *Csodák ideje* nem mindennapi élményt ígér. Főként, hogy az erdélyi irodalom egyik legegységesebb szerzője mintegy 25 évnyi munkájának a legjavát tartalmazza a könyv.

A mesteri nyelvkezelésen és a szerzteágazó irodalmi hatásokon (Marquez, Hrabal, Dosztojevszkij, Thomas Mann, Tamási Áron, Bodor Ádám, az *Ezeregyéjszaka meséi* stb.) túl az olvasó találkozik a jellegzetes csiki környezettel, ahol az író él és alkot, megvilágít és átlényegít dolgokat, novellává szűri őket.

Írásai az univerzalitás jegyében születnek, erényük,

hogy bárki számára érthetőek, magukon hordozzák a magyar irodalom jellegzetességeit, de sajátosan „molnárvilmososak”: olykor tréfásak, máskor rácsodálkoznak a világra vagy éppen elmélkedőek, de sohasem pökhendiek, kioktatók, tudálékosak. Széles skálán mozog a szerző, a realizmustól a transzcendensig, a mágikus realizmusig merészkedik, ami nagy feladat, jó hegyű penna szükséges a szöveg megírásához. Egyik pillanatban az ördög mellé ülünk a vonaton, a másikban a Szahara homokja égeti a lábunkat, vagy buszmegállóban várjuk a következő járatot látszólag gögös vénkisasszony társaságában, aztán levelet várunk Szingapúrból, a valóság és az örület

paraszthajszálnyi vonalán járunk zarathusztrai kötéláncot, és így tovább. De folytassuk: Sztálintól a medvehagymáig, a szavak eltűnésétől a marslakók megjelenéséig (élőhalott formájában, miért is könyvitené dolgunkat a szerző), a

páncélos lovagoktól a mosómedvékig, a milliárdos Arisztotelész Onasszisz hajójától a lemezlovasságig meghökkenő események sora tárul elének.

A négy ciklusra tagolt válogatáskötet valóságos hullámvasút, figyelmes olvasást igényel. Százazrekre rúg az olyan könyvek száma, amelyeket egyszeri olvasás után félreteszünk, hadd merüljenek a jótékony feledés homályába – Molnár Vilmos művei nem ezek közé tartoznak. Hogy igazán megértsük, izlelgetnünk kell a könyvet, félretenni, forrni hagyni, mint a jó bort, aztán ismét elővenni, hogy újabb és újabb élethelyzeteket, gondolatokat fedezzünk fel a történetekben. Bizonyos helyzetekben önmagunkat ismerjük fel (főként a *Nagyanyámék mágiája* ciklus állhat közel az erdélyi olvasó-

Miklóssi Szabó István

hoz), másoknál az álmétkodás örömeinek adjuk át magunk.

A szerző sajátos világlátása egyszerre könnyed és nehéz, attól függ, éppen milyen szempontból világítjuk meg. A történetek olykor egészen rövidkeek, mégis egy teljes világot írnak le, továbbgondolásukkor újabb és újabb titkokra bukkanhatunk (jó példa erre a *Félig titkos történet*, *Immaculata nővér* és a *Titkos történet*, amelyeket alaposan meg kell rágni, hogy értelmüket felfedjük).

Molnár Vilmos alkotói világa egyedi a magyar irodalomban. Utánozhatatlan, megismételhetetlen. A *Csodák ideje* válogatáskötet kitűnő lehetőség e csoda megismerésére.

Molnár Vilmos: *Csodák ideje. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2017.*